

Till de vid riksdagsmannaval
i bonde-ståndet
röstberättigade inom
Edsbergs, ...

Sköldberg, C[arl] G[ustaf]

53 E a Br. 1866

SKÖLDBERG, CARL. G

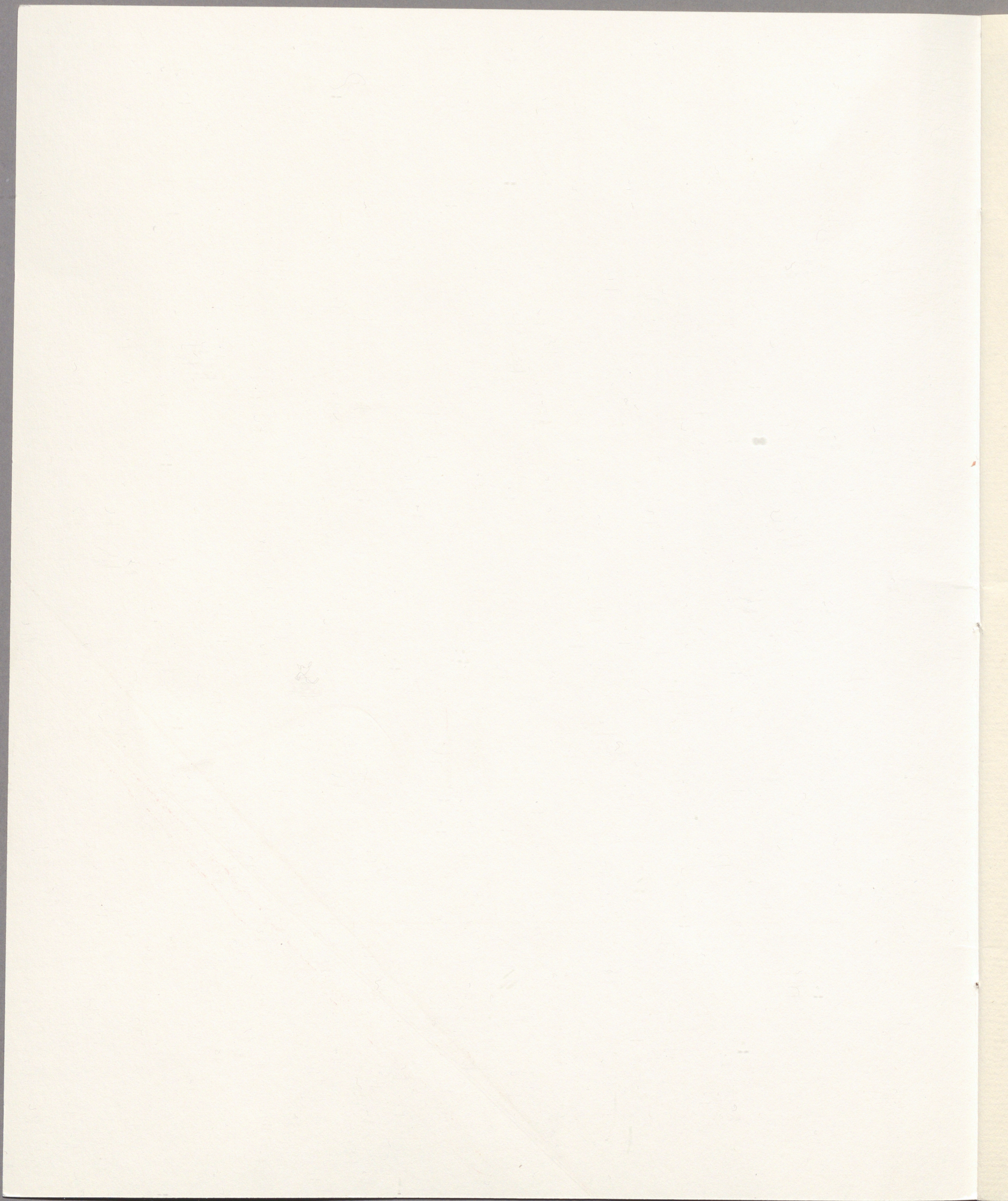
Sv. Soud.

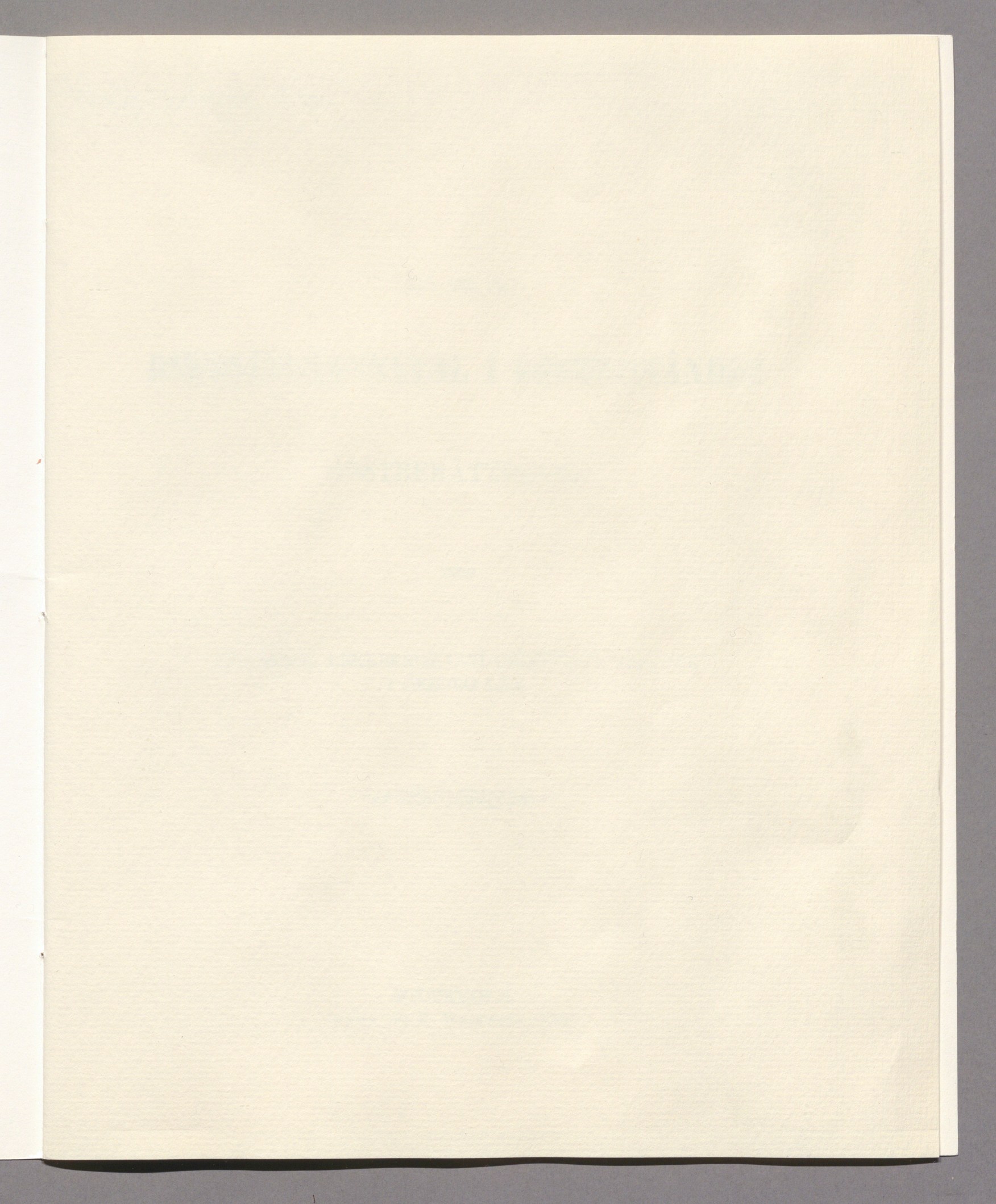
Polit.

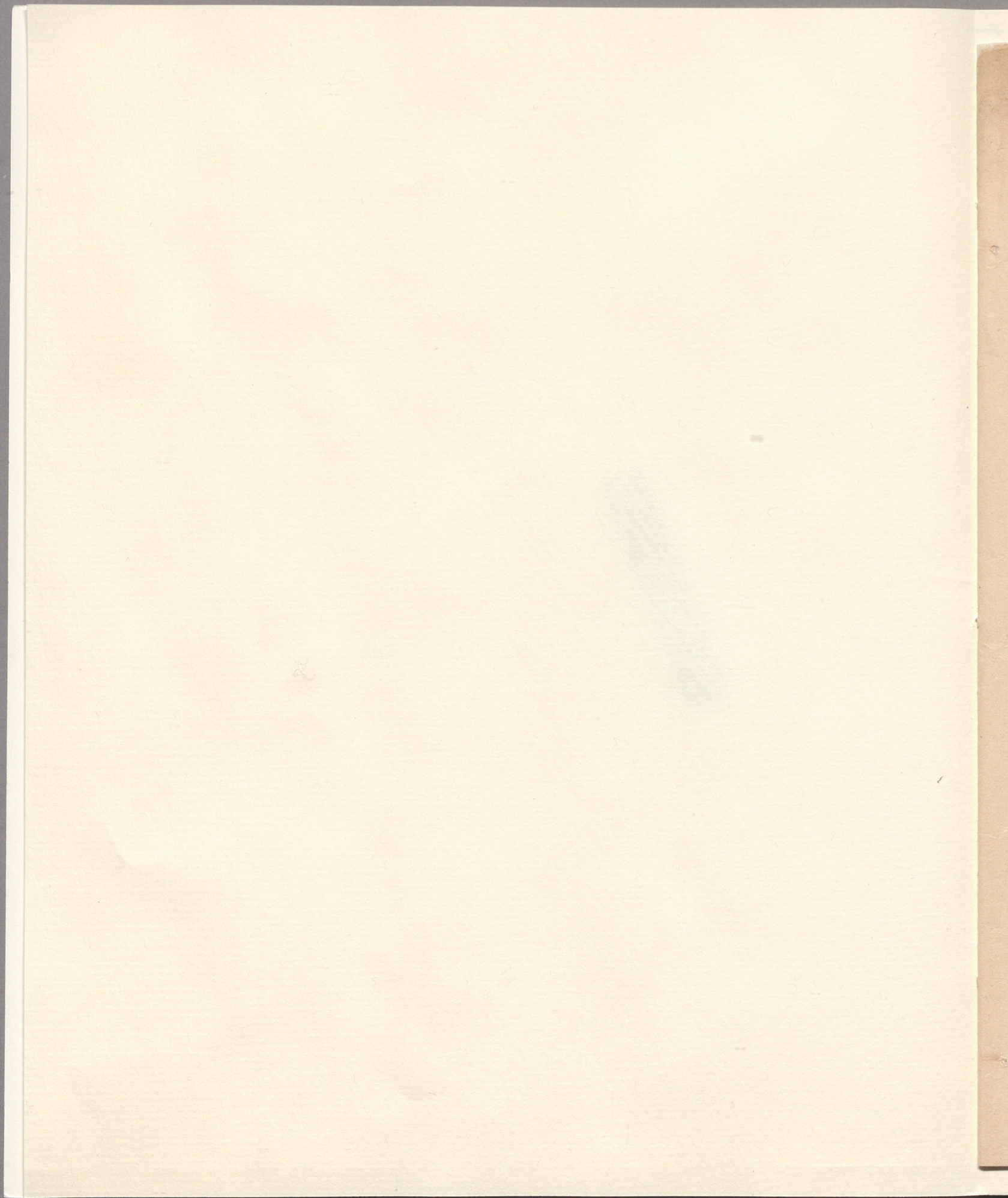
Sv.

(8°.)

1866

SKÖLDBERG, C.G.

Polit.
sv.
(Bf.)
1866

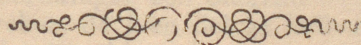
TILL DE VID

RIKSDAGSMANNAVAL I BONDE-STÅNDET

RÖSTBERÄTTIGADE

INOM

EDSBERGS, LEKEBERGS OCH GRIMSTENS HÄRADER
I ÖREBRO LÄN.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS E. WESTRELL, 1866.

TILL DE VID

RIKSDAGSMANNAVAL I BONDE-STÄNDET

RÖSTBERÄTTIGADE

INOM

EDSBERGS, LEKBERGS OCH GRIMSTENS HÄRADER
I ÖREBRO LÄN.

STOCKHOLM

tryckt hos E. Westberg, 1866

I likhet med hvad efter ett par föregående Riksdagar egt rum lemnar jag här en liten redogörelse för de vid den sist hållna fattade beslut som jag förmodar kunna intressera mina valmän få reda på, således med förbigående af många som ej speciellt röra dem.

Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, till hvilket öfverlemnas väckta förslag som innefatta s. k. önskningsmål, der Ständerna besluta en skrifvelse till eller anhållan hos Kongl. Maj:t om utredning af en fråga eller utfärdande af en förordning hörande till Rikets ekonomiska lagstiftning m. m., visade i början af Riksdagen en särdeles benägenhet att knapphändigt afgöra erhållna motioner eller förslag medelst att helt enkelt afstyrka bifall till det gjorda förslaget. Ett skäl till sådant förfarande kunde visserligen vara uti förhoppningen om erhållande af ett bättre representationssätt som lättare och lämpligare komme att afgöra förekommande ärenden; men åtgärden klandrades stundom det oagtadt skarpt i Bondeståndet då ingenting hindrade att Utskottet, så godt formerne tilläto det, egnade de gjorda förslagen sin uppmärksamhet ifall de förtjent den. Sålunda afstyrktes afseende på förslag om att Kronans räntor borde uppbäras i två terminer om året i stället för blott en gång; hvilket förslag varit gjordt flere gånger förut, men icke rönt framgång och således ej mycket derom säga — dito om ändring i expeditionslösen — om förbättrad hägnad utmed statens jernvägar — ändring i sättet för kronobrefbäringens utgörande — om fribrefsrätt till Konungens Befallningshafvande för kommunalstyrelser — om åtgärder till åstadkommande af en pensionsförening för tjenstemän och betjente vid statens jernvägar väckt af mig, med flere dylika.

Som i många orter oordningar och olägenheter uppstått genom den lemnade friheten att försälja maltdrycker, då i en del så kallade ölstugor lönkrögeri bedrefs som stundom var oåtkomlig för åklagaremagten var förslag väckt att kommunalnämnden borde ega bestämma om den som å landet ville försälja öl borde anförtros sådant eller ej, äfvensom förr varit ifrågasatt att kommunalnämnd borde ega rättighet förbjuda dylik försäljning der den pröfvade sådan vara skadlig, beslutades nu en underdånig anhållan att Kongl. Maj:t täcktes utfärda en förordning hvarigenom nödig kontroll å försäljning och utskänkning af maltdrycker kunde ernås.

Förslag gjordes att på de enskilda bankerne öfverflytta landtränteriernas kassaförvaltning. Som känt är inlemnas de medel som för statens — kronans — räkning uppbäras af de skattdragande i länets landtränteri, der de, som man säger, »skrinläggas» alldeles räntelösa tills de småningom såsom löner åt embets- och tjenstemän m. m. återkomma ut i allmänna rörelsen. Om de i det stället lemnades till den enskilda bank som i orten finnes, kunde man troligen få någon om också ej hög ränta på dem, och, hvad väsendtligare är, de kunde snarare åter i låneväg utkomma i samma ort der de blifvit insamlade, och olägenheten af att dessa medel

blott en gång om året uppbäras, hvarigenom en ganska stor minskning i rörelsekapitalet då uppstår, i någon mån förminskas och säkerheten bör väl vara minst lika stor hos en bankdirektion, hvars åtgöranden kontrolleras af Konungens Befallningshafvande som hos en enskild tjänsteman, hvars lön troligen härigenom framdeles kunde för staten besparas — detta förslag antogs af Borgare- och Bonde-stånden, men afslogs af de andra två stånden så att frågan förföll denna gång.

Rättighet för svensk man att bosätta sig i Norge och för norsk man i Sverige, der idka handel, annat näringsyrke, anställas som skeppare och styrman m. m. förordades.

Ständerna ansågo att qvinna bör kunna anställas i tjänster och befattningar hvartill hon kan prövas lämplig och hvarifrån hon ej genom lag är utestängd, när hon visar sig ega dertill erforderliga kunskaper och skicklighet och tillfälle derföre beredas henne att aflägga de för dylik anställning föreskrifna kunskapsprof och anhöllo att Kongl. Maj:t måtte vidtaga och, der så nödigt finnes, hos Riksdagen föreslå de åtgärder, som för genomförande af en sådan förändring i hittills bestående förhållanden finnas erforderliga.

Som det är både behöfligt och nyttigt att kommunalstyrelse eger tillgång till de författningar som utfärdas, afläts en underdånig skrifvelse det Kongl. Maj:t täcktes låta föranstalta derom att vederbörande kommunalstyrelser må beredas tillfälle att hädanefter kostnadsfritt erhålla ett exemplar af Svensk Författningssamling.

Likaledes afgafs en underdånig skrifvelse, med anmälan, att Rikets Ständer anse de föreskrifter, hvilka äldre författningar innehålla om insamling vid bröllop och barndop af frivilliga gåfvor, icke vidare böra bibehållas, anhållande att Kongl. Maj:t täcktes genom nådig kungörelse upphäfva ifrågavarande föreskrifter.

Det beslutades att de 3 procent som kronofogden erhåller vid indrifning af resterande kommunalutskylder härefter skola erläggas af den restskyldige.

Kongl. Maj:t föreslog ändring i hittills gällande stadgar om att der fjerdingsman är med viss lön antagen, denna lön endast sammanskjutits af hemmansägare, men ansågs böra utgöras efter enahanda grund som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan varda föreskrifven, hvilket antogs.

Den ändring i Kongl. förordningen om kyrkostämman föreslogs, att det bör hållas tre ordinarie kyrkostämmor årligen, den ena inom Maj månads utgång för besluts fattande om föregående årets räkenskaper och förvaltning, den andra i Oktober för bestämmande af utgifts- och inkomststat för kyrkan och skolan och den tredje i December för debiteringslängdens granskning samt val till de befattningar som höra hit; hvarjemte det ansågs att utom ledamöter äfven suppleanter då borde väljas.

Framställning gjordes derom att tackjernstionde inom bergslag bör upphöra och anhöllo Ständerne det Kongl. Maj:t behagade efter detta ärendes behöriga utredning, så vidt möjligt är till nästa Riksdag, aflåta nådig proposition om och med hvilka vilkor befrielse från tackjernstiondes utgörande må kunna blifva de privilegierade bergslagen tillerkänd; hvarjemte Rikets Ständer funnit skäligt förklara, att sådana på sednare tider inom bergslagen nyanlagda masugnar, hvilka icke åtnjuta några särskilda privilegier eller haft något hyttelag sig tillslaget, skola i beskattning anses likställiga med masugnar utom bergslag.

Då det lagförslag som af näst föregående Riksdag afgafs rörande oäkta barns arfsrätt icke ansets kunna godkännas i anledning af gjorda anmärkningar deremot af Statsrådet och Högsta Domstolen, lemnade Kongl. Maj:t nu ett nytt sådant förslag: »att oäkta barn, som ej är afladt under modrens äktenskap eller i förbudna led, må, derest modren låtit såsom sitt barn anteckna det i kyrkoboken

för den församling, i hvilken hon då var kyrkoskrifven, lika med äkta barn taga arf efter sin moder i den egendom, som ej utgör bröstarfvinges laglott», hvilket antogs då man ej hade förhoppning om erhålla godkännande af bättre rätt för de ifrågavarande. Naturligtvis fann Presteståndet det rättvist afslå äfven detta förslag; men som det antogs af de andra 3 Ständerna blifver det ändå nu lag.

Om barnaqvinnas kyrkogång beslöto Ständerne för sin del: att kyrkogång må tillstädjas fyra veckor efter barnets födelse, eller tidigare; om vederbörande kyrkoherde finner giltiga skäl för handen att det tillåtas må.

I afseende på jords eller lägenhets afstående till allmänt behof öfverlemnade Kongl. Maj:t till Ständerne förslag till förnyad förordning derom, hvilket antogs. Utom stadgande om flygsandsfält, det egaren försummat taga sådan vård om som föreskrifvet är, och icke intresserar mina valmän, blifver nu bestämt att egare till jord eller lägenhet som till allmänt behof afstås erhåller ersättning derför till belopp efter hvad sådan af lika beskaffenhet och godhet i orten högst gäller, äfvensom särskildt till högsta skäligen belopp ersättning för den skada egaren eller annan genom jordens eller lägenhetens afstående lider.

Enligt hitills gällande förordning skola Nämndemän väljas af och bland bönder å sockenstämma. Dessa föreskrifter ansågos både olämpliga och svåra att noggrannt iakttaga, sedan dels gränserna emellan bondeståndet och den öfriga landtbefolkningen så väl i politiskt som socialt hänseende försvunnit, dels kommunalstämma i allmänhet öfvertagit sockenstämmans funktioner. Ständerna antogo derför för sin del att: då ledigt rum i nämnden fyllas skall, varde i den eller de socknar för hvilka ledigheter inträffat, val hållet å kommunalstämma. Ej må annan dertill väljas än den, som är tjugufem år gammal, samt eger, eller ock under åbo- eller nyttjanderätt innehafver hemman eller annan fastighet inom socknen, och eger rösträtt vid kommunalstämma, ej heller den, som innehar befattning i Konungens ock Rikets tjenst. Den, som de flesta rösterna erhållit, vare såsom nämndeman ansedd. En hvar som eger rösträtt å kommunalstämma och sjelf är till nämndeman valbar, ege vid valet lika röst. Uppstår tvist om den valdes behörighet, eller om valet rätteligen skedd, gifve Häreads-Rätten utslag deröfver, och gånge det utslag i verkställighet, ändå att klagan i högre Rätt föres. Den, som kallad varder att i Rätten sitta, på sätt nu sagt är, vare pliktig att minst två år den tjenst förrätta, der han ej från orten flyttar eller eljest visar sådana hinder, att Rätten pröfvar skäligt honom dessförinnan entlediga; men vare ej skyldig emottaga nytt val förr än fyra år förflutit, från det han sist nämndeman var. Ej heller må den, som öfver sextio år gammal är, emot sin vilja till nämndeman väljas.

Likaledes var, med stöd deraf att Egodelningsrätterna allt ifrån börjau varit sammansatta af Domare och blott tre ledamöter, utan att någon olägenhet deraf försports, förslag nu gjordt att minska nämndens antal. Beträffande Lagtima Ting ansåg man dock på giltiga skäl att så ej borde ske; men i afseende på urtima och vid extra förrättningar, der icke samma mångfald af ärenden, som på de lagtima tingen förekomma, och der domaren alltid på förhand vet hvarom fråga är, och derför kan försäkra sig om biträde af de nämndemän, som ega största sakkännedom i denna fråga med flera härför anförda skäl, ansågs antalet kunna minskas, hvarför det förslag antogs: att Rikets Ständer för sin del besluta en författning, hvarigenom, med ändring af lagens stadgande i 23 Kap. 1 § Rättegångsbalken om domfört antal nämndemän å häradsting och laga syn i jordatvist, förordnas att vid alla andra förrättningar, än lagtima ting, Häreadsrätt skall vara domför, då, jemte häradshöfdingen, tre nämndemän äro tillstädes.

Som det onekligen är till stor olägenhet och ofta föranleder till tidsutdrägt och förluster för många att lagskipningen på landet i allmänhet endast utöfvas eller kan sökas de få gånger om året då Härads-rätten sammanträder vid lagtima ting, hvarigenom långsamhet naturligtvis uppstår i ett måls afgörande under det städerna länge haft ständiga domstolar, så föreslog Lagkomiteén redan 1815 att detta förhållande borde ändras så att äfven landsbygden finge nära nog ständig lagskipning; olika meningar om behovet häraf, nödvändigheten af flera domsagors delande för att ej få allt för långt för de rättsökande till tingstaden, med flera skäl, ha gjort att frågan någon tid fått hvila. Med ökad folkmängd, utvidgade affärs- och näringsförhållanden m. m. ökas äfven behovet af rättelse häri och därför upptogs förslaget nu åter till pröfning. Man ansåg att det borde vara en rättegångsdag i hvarje månad och flera der så behöfdes, med undantag af tiden från den 13 December till den 13 Januari och från den 1 Juli till den 1 Oktober — att der i en Domsaga endast ett gemensamt tingställe begagnas, förändringen lätt kan ske, samt ingen svårighet möta der ej mer än två behöfves, hvaremot, der flera af ålder varit, det borde bero på häradernes innevånare att öfverenskomma om sammanlutning af två, tre eller flera härader om gemensam tingstad, således uppoffra den fördel de för närvarande kunna ega af tingställets närbelägenhet för att vinna den stora förmånen att rättvisan och laga fastställelse å handlingar m. m. derigenom blifver, åtminstone i afseende på tiden, för dem alla tillgängligare.

Det ansågs ej osannolikt att i orten belägen mindre stad skulle vilja ansluta sig till närmaste landsrätts domvärjo; likasom behovet af särskildta rättegångsdagar för ransakning med häktade personer härigenom minskas, särdeles om tiden för deras inträffande ändras. Man förbisåg icke att genom denna anordning nämndemansbestyret skulle försvåras; men ansåg denna olägenhet kunna på det sättet afhjelpas att de tingslag som förena sig om gemensam tingstad, berättigades att fortfarande hvar för sig välja fulltalig nämnd och att de sålunda utvalde nämndemännen sedermera sinsemellan fördela tjenstgöringen vid de gemensamma rättegångsdagarne, hvarigenom besväret för nämndemännen på det hela taget blefve alldeles oförändradt. Någon bestämd föreskrift härom hvarken ville eller borde man nu besluta, då saken i så hög grad beror på lokala förhållanden, utan man öfverenskom blott om en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t med tillkännagifvande att Rikets Sränder, för sin del, anse en förändring i Häradsrätternes arbetsätt vara af behovet synnerligen påkallad — anhållande att E. K. Maj:t täcktes vidtaga nödiga åtgärder för att förbereda och, så fort ske kan, för Riksdagen framlägga förslag till lagens ändrande i den af Rikets Ständer angifna syftningen.

Hvad Wester-Nerikes domsaga beträffar, skulle förändringen lättast kunna gå för sig på det sätt, att Sundbo häradsboer förenade sig med Kumla och Grimstens härader med gemensam tingstad vid Wredstorp och Herdemo härad förenade sig med Edsbergs och Lekebergs till ett tingslag vid Edbergs Sanna — eller också, i fall Askersunds stad i stället för att sjelf bekosta aflöning åt män för lagskipningen der, ville förena sig med häraderne om samma domare och denne valde sin bostad i närheten af Wredstorp, eller å hans boställe uppfördes behöflige byggnader att han kunde bebo det, så torde han underkasta sig besväret resa, då så behöfdes, till de ej aflägsna Askersund och Sanna.

Ständernes Justitie-ombudsman förordade en tydlig föreskrift rörande kärandeparts skyldighet gifva vederparten del af uppskofsbeslut, emedan det visat sig att en del domare ansett han det bort göra och en annan del det ej vara hans åliggande. Med anledning häraf beslöts det käranden, om svaranden icke till första ting kommer och ej låter laga förfall framte, men käranden visar att svaranden

stämning i laga tid fått — han endast i det fall behöfver gifva honom del af beslut om uppskof, att han sjelf äskar det svaranden höras skall eller också Rätten anser det nödigt.

Ständerne beslöto för sin del att skyldigheten ställa borgen för kostnad och skada som den ålegat hvilken sökt ändring i Underrätts eller Hofrätts dom eller utslag skall upphöra; likaså i afseende på föreskriften att den, som hos Kongl. Maj:t söker ändring i Hofrätts dom eller utslag, borde, jemte ofvannämnde borgen, nedsätta revisionsskilling.

Som lagstiftningen för bränvinstillverkning och försäljning lyckligtvis föga eller intet intresserar mina valmän, nämner jag endast att blott några få ändringar gjordes i nu gällande. I förordningen om försäljning lyckades vi få ett af behöfvet högt påkalladt stadgande rörande apotekares rätt till handel med spritvaror, hvarom jag för några riksdagar sedan väckte motion, ehuru den då ej lyckades tillvinna sig den uppmärksamhet man sedan insett saken förtjena. Det stadgades nemligen nu att: på apotek må ej bränvin med eller utan tillsatser, säljas, utskänkas eller annorledes till förtäring på stället utdelas. Sprit och spritblandningar, hvilka kunna såsom rusmedel användas, må icke utan läkares recept utlemnas från apotek å sådan ort, der tillåten minuthandel med eller utskänkning af bränvin icke eger rum, och ej från något apotek vid sådana tider och tillfällen då utlemnande af bränvin i allmänhet är enligt denna förordning förbjudet. Ständerna anhöllo derjemte hos Kongl. Maj:t att medicinalförfattningarne måtte ändras i enlighet härmed.

Det beslutades äfven för vinnande af en väl ordnad bränvinshandel, att denna må skiljas från och icke utöfvas i samband med annan handel än vinhandel.

Det erinras att i de fall Kongl. Maj:t ej redan godkändt förenämnda beslut, dessa äro häraf beroende för att blifva gällande lag.

I bevillningsförordningen ändrades föga och deraf endast intresserande mina valmän att till ordförande i bevillningsberedningarne Konungens Befallningshafvande bör förordna »helst inom distriktet boende» person, som eger tillförlitlig kännedom om ortens ekonomiska ställning m. m. samt att kommunalstämma bör utse en af taxeringskomitéens ledamöter att hos kommunalstämmans ordförande afhemta beredningens förslag och detsamma till taxeringskomitéens sammanträde medföra vid bot af 10 R:dr, hvarjemte förtydligande gjordes vid beräkning af den lindring i bevillning den åtnjuter som har en mindre inkomst af kapital eller arbete, jemte det han eger jordbruksfastighet.

I förordningen om stämpelpappersafgiften gjordes några få ändringar, deraf här nämnes att skuldebref, som då de för domare eller exekutor uppvisas hittills skolat förses med stämpel till 30 öre för hvarje 100 R:dr, i stället nu åsattes 25 öre för hvarje fulla 100 R:dr. Likaså nedsattes stämpel å kontrakter der den nu utgör 30 öre till 25 för hvarje fulla 100 R:dr.

För att underlätta iakttagande af försigtigheten rekommendera bref hvori mindre penningesummor, handlingar m. m. med posten försändas, nedsattes nu afgiften härför till 24 öre för s. k. slutna rekommendation, hvarigenom man har säkerhet återfå t. o. m. 150 R:dr om medlen, medan de äro i postverkets vård, skulle förkomma.

Tulltaxan undergick på sätt och vis en stor förändring, genom den af Regeringen, enligt Ständernas önskan, ingångna handels- och sjöfartstraktaten med Frankrike, hvarigenom dels nedsättning, dels frihet från tull beviljades en del varor som införas till riket. Bland sådana som icke upptagas i denna traktat beslutades nu tullfrihet för salt; men tull af 3 R:dr för en centner ost, 80 öre å en

centner mjöl af hvete, 50 öre för dito af råg och 50 öre dito för gryn af spanne-
mål, alla slag, antogs.

Ofvannämnda mycket omordade och omskrifna Franska traktat gjordes myc-
ket väsen af. I största korthet sagt är förhållandet att Frankrike hade stadgat så
höga afgifter för de fartyg som inlöpte i dess hamnar från nationer eller riken, som
icke genom särskilda öfverenskommelser fått dem nedsatta mot deremot svarande
fördelar för Frankrike att svenska fartyg icke med någon behållen förtjenst kunde
föra varor dit, ehuru Ständerna för flera år sedan, föga välbetänkt, utan ringaste
motsvarighet lemnat franska fartyg lindrig beskattning i svenska hamnar; hvar-
jemte införseltullen i Frankrike å de varor vi i synnerhet ha att sälja dit såsom
stål, jern, plank, bräder, bjelkar och sparrar m. m. var ganska hög. Detta önskade
man få ändradt och underhandlingar härom hade i flera år pågått då vid 1863 års
riksdag saken var så långt afhandlad, att det förutsågs dess snara afslutande och
som säkert var att Sverige måste göra eftergifter i tull å franska varor vid införsel
hit om vi skulle få fördelar för vår sjöfart, handel och näringar så beräknades
redan då af denna anledning tullinkomsterne till 500,000 R:dr mindre än eljest
behöft ske.

Under tiden mellan riksdagarne afslöts traktaten och trädde i gällande kraft
genast eller före tiden för den då näst blifvande samt fastställde en del tullsattser
för längre tid än riksdagen plägat göra det, hvilket klandrades af många och äf-
ven af mig tills jag erhöll säker kännedom derom att dessa varit oeftergifliga vil-
kor från Frankrikes sida och vår Regering således, om den ville antaga förslaget,
ej kunde annat än ingå härpå. I denna traktaten fingo vi ej allenast högst be-
tydlig nedsättning i afgifterne för våra fartyg som besöka franska hamnar, utan äf-
ven lindrigare tull å de varor vi hafva att afyttra till detta land och trädvaror all-
deles fria derifrån; det är klart att vi deremot måst göra eftergifter i tull å fran-
ska varor som hitföras och nu uppstod en het strid om hela affären. Flere adels-
män och ganska många prester ropte sitt ve öfver den och talte med hätskhet och
den bittraste skärpa deremot; men som man hade mycken anledning förmoda att
det låg något annat härunder — att saken begagnades såsom ett tillfälle söka få
utöfva hämnd på Konungens rådgifvare för något annat, så uppträdde såväl Bor-
gare- som Bondestånden nästan enhälligt mot dessa klandrare och traktaten, den
Konungen, enligt grundlagen, icke behöft underställa Ståndens pröfning, men af
något ädelt skäl gjorde det, blef gillad. Hela skillnaden är att ehuru Staten vis-
serligen förlorar något i direkta tullinkomster, så beredes dock härigenom många
tillverkare af varor, egare af skog, handlande och skeppsredare m. fl. lättad afsätt-
ning och stora fördelar härigenom, hvilka vi skola hoppas fullt motsvara den å
Rikets vägnar gjorda uppoffringen, särdeles som det beror på nationen sjelf — fol-
ket — att om det så vill skörda endast fördel af kontraktet, ty det vi hafva att
sälja till Frankrike är endast nödvändighetsvaror, men hvad vi derifrån köpa be-
står till största delen af öfverflödsvaror såsom vin, sidentyger, konstgjorda blom-
mor, solfjädrar, handskar och konjak m. m., som vi kunna undvara och borde an-
vända af inhemsk tillverkning.

Mera oro och buller än jag ansåg det förtjent af väckte Kongl. Maj:ts för-
slag om ändring i bevaringsutskrifningen. Deruti föreslogs hufvudsakligast att
endast en fjerdel af bevaringen skulle öfvas, men detta så fullständigt och gemen-
samt med soldaterne att de vore fullt bildade för yrket; de som frivilligt anmält
sig beräknades kunna erhålla ersättning af 1 R:dr om dagen härvid, hvaremot de
andra tre fjerdedelarne, med undantag af dem som genom afgift befriade sig, vis-
serligen

serligen skulle inskrifvas som beväring, men ej sammandragas till öfning förr än krig hotade eller utbrutit. Som det, enligt min tanka, den jag i en föregående sådan här liten redogörelse yttrat, är ett onödigt slöseri med dagsverken och kostnader att något litet öfva en stor mängd ynglingar i ett yrke, som de sedan icke behöfva användas uti, ansåg jag förslaget mycket värdt begrundande; men det innehöll att uttagningen af den nämnda fjerdedelen, så vida icke frivillig anmälan skedde, skulle ske genom lottning och häremot uppstod ett förfärligt klander och skrik i tidningarne — medgifvas må att annat och bättre sätt härför bör utfinnas; men om Konungen anser sig bättre kunna försvara riket med ett mindre antal verkligt öfvade män, än med en stor skock, deraf större delen knappt halföfvade, så anser jag han bör få sitt förslag antaget. Kriget måste föras annorlunda nu än förr — skjutfärdigheten, kanonens och gevärets skottvidd och träffsäkerhet är nu så stor att det ej går an hafva stora truppmassor samlade på ett ställe utan de måste strida i mera spridd ordning, hvarvid mycken vigt lærer ligga på att sidokamraterne känna hvarandra — ha kamperat förut tillsammans och att den ene kan lita på den andre. Som de hvilka så skarpt klandrat förslaget, förmodligen forstå saken bättre än jag, har jag ingen ting härom att säga. Förslaget är uppskjutet till framtida pröfning.

För att lindra skjutsningsbesväret för dem som nödgas gifva hög afgift till entreprenör anslogos nu 125,000 R:dr att fördelas dem emellan, och der entreprenad utan bidrag från skjutslaget kan erhållas mot uppbärande af en R:dr 20 öres lega för en häst per mil kan sådan lega bestämmas; hvarjemte Ständerne för sin del beslutade att I § i 28 kap. Byggningsbalken, som stadgar att afståndet mellan gästgifvaregårdar ej får vara öfver två mil måtte upphävas och Konungens Befallningshafvande kunna, der sådant för befordrande af skjutsens öfvertagande på entreprenad pröfvas nödigt, medgifva gästgifvaregårds anläggande på något längre afstånd än två mil från annan gästgifvaregård.

Den länge med mycket skäl öfverklagade orättvisan uti att endast jordbrukaren, hemmansegaren varit skyldig bygga och underhålla vägar och broar under det bruk, sågverk, fabriker m. m. på många ställen mest slitit och begagnat dem, hvartill kommer det olämpliga uti att ett svagt hemman med ringa värde måst underhålla lika stor del som ett bättre af mångdubbelt värde, då mantalet varit lika, kunde nu, sedan kommunalstyrelse nått den utveckling den erhållit, något närma sig en behöflig rättelse. Det ansågs att skyldigheten deltaga i väghållningsbesväret bör utsträckas icke blott till fastigheter af alla slag, utan till en hvar till deltagande i kommunalutskylder förpligtad person, och utgöras efter samma grund, som dessa utskylder, likväl med vissa undantag med afseende på tjänstemäns löner och pensioner samt några andra med dessa jemförliga inkomstitlar; men då man nu ej var i tillfälle taga kännedom om alla de förhållanden som inverka på en rättvis lösning af denna fråga, anhölls det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbete och, så snart ske kan, till Riksdagen framlägga proposition i ämnet.

Som nu några år vanligt inkommo till Riksdagen en mängd förslager om nya jernvägar med anhållan om anslag och lån härtill; men lyckligtvis afkyldes jernvägsfebern denna gång så betydligt af den nuvarande svåra penningställningen att medel endast beviljades till fortsättning och avslutande af de å nordvestra stambanan från Arvika till riksgränsen mot Norge återstående arbetena nära 3 millioner R:dr, till fortsättande af nordvestra banan från Christinehamn öfver Carlstad till Arvika en half million, ökning å anslaget till sammanbindningsbanan i Stockholm en half million, samt för Örebro Arboga jernvägs fortsättande till Köping

160,000 R:dr och till komplettering af bristande trafikmateriel å statens redan anlagda stambanor 2 millioner — tillsammans något något öfver 6 millioner R:dr. Jag med flere väckte motion om låneunderstöd åt en jernbana från Dalkarlsbergs grufvor till sjön Möckeln, hvarifrån transportled blifvit till nordvestra stambanan vid Degerfors; men som ej beviljades. Godt och väl att en gång börja hushålla med medel till jernvägar, men illa är om man ej ens med lån kan bispringa bolag, som vilja bygga banor för att underlätta jernstillverkningen och på samma gång erhålla någon fraktförtjenst på de dyra och dyrt förvaltade stambanorne, ty i sådant fall kan man för framtiden endast emotse förlust på dessa.

I afseende på den ofantliga mängd öfriga penningeanslag, som vid våra Riksdagar alltid afgöras, är det lika litet möjligt nu som i mina föregående små redogörelser inlåta sig i afhandling derom emedan denna då blefve allt för vidlyftig om den skulle blifva så tydlig att man derefter kunde bilda sig ett klart omdöme om saken, nämner nu blott att utgifterne för Staten äfven denna gång, likasom vid många föregående Riksdagar, ökades. Det är klart att med stigande folkmängd i riket och utvidgad industri och rörelse äfven förvaltningskostnaderna måste och utan olägenhet något kunna stiga; men fråga är om ej denna ökade utgift till embets- och tjenstemän, försvarsverket m. m. fått en allt för stor utsträckning i förhållande till våra tillgångar. Min åsigt är och har varit att så skedt. Det har dock icke stått i min eller ens hela Bondeståndets magt att hindra det, hvilket vi, i hvad på oss berodt, nog sökt göra, utan följderna härför bör rättvist tillskrifvas det olämpliga riksdagssätt vi hittills egt, der löntagare och de som för sig eller söner, mågar m. fl. haft intresse af att åtkomma så stor del som möjligt af Statens medel, bestämdt utgången af frågan eller förslaget. Läger man härtill det svindlande framrusandet på den utländska skuldsättningens bana såväl af hypoteksföreningar som till brådstörtade jernvägsanläggningar, hvilket nu gör att ohyggligt stora summor årligen utgå och i från och med 30 t. o. m. 60 år måste utgå ur riket till ränta och afbetalning af hvad hittills är lånadt samt det beklagansvärda förhållande som eger rum att vi köpa för mycket från utrikes orter såsom socker, kaffe, konjak, vin, silke bomull, tobak med mycket mera till betydligt högre värde än vi få för de varor vi till utländningen kunna sälja, så kan förhållandet svårligen vara annorlunda än det är och högst önskligt vore om nationen så snart som möjligt insåge nödvändigheten att mera åtnöja sig med hvad inom landet kan åstadkommas än den nu gör.

Beträffande hypoteksföreningarnes utländska skuldsättning kan den väl ej helt och hållet tillskrifvas Ständernes åtgöranden; men fritagas från del deri kunna de icke, i så måtto, att man ej kan neka det banklagstiftningen länge nästan utslutande gynnat de egentliga afärsmännen, så att den hjälp jordbrukaren kunnat få varit ytterst knapp och slutligen nästan ingen, samt att det, enligt min tanka, låtit sig göra bereda tillgång på medel för sådana amorteringslån dessa föreningar lemnat, genom bolag inom landet med vår svenska jord till hypotek eller grundfond, då räntan hade stannat kvar här samt gravationen inom något mindre än 40 år varit slut. Deremot har Ständerne, som beslutat den, på sin räkning den utländska skulden för jernvägarne; men hvad mig beträffar kan jag med Bondeståndets protokoller för 1857 styrka att jag varit emot utländsk skuldsättning och yrkat vi ej skulle färdigbygga mera hvarje år än vi förmådde göra med egna medel eller tillgångar, åberopande såsom bevis för att så kunde ske, det Göta kanal fullbordades på det sättet — men flertalet, äfven af Bondeståndet, var då så angripet af febern att det ej lyckades få sådana åsikter gillade. Man torde ej helt och hållet misstaga sig om man anser det indragningen till riket af så många millioner

R:dr, som genom ofvannämnda utländska skuldsättning skedd, i sin mohn bidragit till den ökade lyxen i lefnadsvanor och den ökade förbrukningen af utländska varor. Alla jordbrukare torde icke hafva använt alla de medel i hypoteksföreningarne lånats uteslutande till betalning af annan skuld eller odling och förbättring å sin jord; den lättade tillgången på mynt torde stundom lockat en och annan att skaffa sig varor som han sett en rikare eller mindre hushållsaktig granne egt och begagnat och den stora mängd arbetare, som nu några år haft särdeles lönande förtjenst vid en mängd allmänna arbeten, har sannolikt häraf lockats lefva kostsammare än han eljest kommit att vänja sig vid. Svenska jordbrukarens närvarande ställning är allt annat än afundsvärd — utom de dryga grundskatterne till staten och den mängd naturaprestationer han har å sin jord såsom rust- knekte- och båtsmanshåll, skjuts-, väg-, bro- och allmänna byggnader, löner till presterskap m. fl. afgift till fattigvård m. m. yrkas det på han skall bestå täflan med likar i andra länder, der ett mildare luftstreck minskar brådskan och kostnaderne för jordens skötsel och skördens inbergning, som här måste ske på få månader af året, hvilket tvingar oss att antingen föda och aflöna biträden för en stor del af året då föga eller intet kan vidgöras det egentliga yrket, eller också mot öfverdrifvet hög betalning skaffa sig hjälp den tid arbetet måste ske, hvartill kommer att han nu i flera år i detta afseende måst täfla med staten och bolag, som med lånta penningar bedrifvit större allmänna arbeten, der högre dagspenning gifvits än jordbrukaren utan förlust kunnat betala. Mätte följderna häraf icke äfven blifva den, att en stor mängd arbetare blifvit allt för vana vid ett kringdrifvande lif för att härefter finna sig uti att hemma få en jemnare om också icke för tillfället så hög förtjenst och som med arbete verkligan måste förtjenas, hvilket sednare på långt när ej alltid varit händelsen vid våra jernvägsbyggnader, hvarigenom fara är många komma att tidigt falla fattigvården till last, som eljest icke gjort det. Då dessutom statens jernvägar vid vårt hittills varande riksdagssätt genom lokalintressen och intriger blifvit beslutade och lagde så att de nästan intet gagna eller underlätta bruks- och bergverksrörelsen, ty att några högst få jernbruk finnas i närheten deraf härleder sig derifrån att sådana finnas här och der i riket och man således icke öfver allt kunnat undvika dem — men noga har man aktat sig från att närma sig berg med jernmalm uti — hellre sprängt sig genom Södermanlands gråberg, så torde erkännas att vagnen nu är så nedkörd i dyn att det ej är lätt att få den derur. Vi kunna derföre ej nog tacka Gud, Konungen, Hans Rådgifvare och Ridderskapet och Adeln som ändtligen befriat oss ifrån detta elände. Det blifver ett hedrande och högst viktigt, verkligt värde egande uppdrag att härefter blifva representant för en ort i riket; men afundsvärdt blifver det icke och man bör ej begära att Riksdagen skall kunna göra underverk — många år komma att åtgå innan det vanvårdade och vanskötta kan blifva väl värdadt; men med glad tillförsigt kan man nu hoppas så framdeles komma att ske, ifall folket — nationen, med vederbörligt intresse för saken, pröfvar, bedömer och väljer sina representanter, samt sjelft iakttagar behöflig sparsamhet, ty härförutan är ingen hjälp möjlig — ingen Riksdag, den må vara sammansatt huru som helst, kan lagstifta för den enskildes hushållning, men alla enskilda tillsammans utgöra nationen. Såsom blott ett exempel på onödiga utgifter för oss, vill jag nämna, att det är min fullkomliga öfvertygelse vi med de penningar, som numera årligen rökas — således brännas upp i cigarrer i riket, skulle kunna afbetala ränta och amortering å alla de millioner vi lånat till jernvägsbyggnaderne och kanske räckte de till en stor del af hypoteksföreningarnes skulder också.

Mina föregående små redogörelser till valmännen har jag avslutat med en liflig och innerlig önskan att vi måtte erhålla ett bättre representationssätt. Lyckligtvis är denna önskan nu en verklighet. Till hvad jag härofvän yttrat om vår tacksamhetsskuld härför, har jag ingenting lägga; är glad åt och tacksam för att mina valmäns förtroende lemnat mig tillfälle i min ringa mohn fått söka bidraga till den ytterst viktiga frågans lösning, som vi framdeles skola få se komma att göra Sverige till ett lyckligt land, och jag anser oss alla, som lefva der nu, böra högt värdera förmånen fått vara med om en så genomgripande reform skedde utan våldsamt påtryckning — ett förhållande som intet folk, intet land kan uppvisa ett motstycke till.

Stockholm i Juli 1866.

C. G. Sköldberg.

